

BİLGİ BANKALARI

Yukarıdaki şekilde bir Görüntü Ünitesi üzerinde çalışan ve televizyon ekranı üzerine dizayn çizen kızın çizdiği bu resimler, bir anda makineyle iletilebilecek ve istenildiği zaman da, makineden (yine bir anda) elde edilebilecektir.

Dr. TOYGAR AKMAN

Bilgi Bankaları denilince, insan, bir an, bu iki kelimenin birbirleriyle yanyana duruşunu, pek yakıştıramıyor. Çünkü, «Bilgi» kelimesi, hepimizin çok iyi bildiği gibi, «bir konu ya da bir iş hakkında bilinen şey» anlamına gelmekte. Herhangi bir konuda derin bir bilgisi olan kimseye de «Bilgin» (eski dil ile Âlim) denilmekte.

Banka kelimesi ise, (İtalyanca Banca) «para bozma tezgâhı, gişesi» anlamına gelmektedir. Para alış-verişi ile ilgili konular, sosyal ve ekonomik yapının gelişmesine uygun olarak, ödünç verme, borç alma, faizle para alma, kredi açma.. v.b. çeşitli işlemleri de kapsamaya başlamış ve bu işlemlerin yapıldığı yere «Banka» adı verilmiştir.

Kısaca, bugün «Banka» denildiği anda, para'nın, belirli bir faiz alınmak suretiyle saklanıp biriktirildiği ya da belirli bir faiz karşılığı borç olarak alındığı yer, anlamına gelmektedir. İnsan, bu işlemleri gözönüne getirince, çok haklı olarak, «Bil-

gi» ile «Para Biriktirme» ye ilişkin işlemleri, birbirleriyle bağdaştıramıyor.

Ancak, bütün bu düşüncelerin ardından, bugün hemen bütün ülkelerde «Kan Bankaları» kurulmuş olduğunu, gözönüne getirince, «Bilgi» ile «Banka» kelimelerinin yanyana duruşu da bir anlam kazanmaya başlıyor.

Evet, çok iyi sezinlediğiniz gibi, «Bilgi» lerin, bu «Bankalar» da saklanması ve gerektiğinde oradan alınıp, istenilen başka bir yere iletilmesinden söz etmek istiyoruz. Burada, hemen bir noktayı belirtelim. Bugüne kadar görüp bellediğimiz durum, «Bilgi» lerin, kitap ya da ansiklopediler içinde yer alması ve bu kitapların toplu olarak bulunduğu yere de «Kitaplık» adı verilmesidir. Bu durum dikkate alındığında, «Bilgi Bankaları» sözü ile, milyonlarca kitaptan meydana gelen büyük bir kitaplıkta, «Bilgi» lerin, belirli konulara göre düzenlenip çoğaltılması'nın anlatılmak istendiği, akla gelebilir.

Oysa, konumuzun, böyle muazzam bir kitaplık ile hiç bir ilgisi bulunmamaktadır.

«Bilgi Bankaları», bir tek oda içinde, milyar kere milyar bilgiyi, kolayca saklayabilen ve gerektiğinde bu «Bilgi» leri çoğaltıp, başka bir yere iletebilen, «Elektronik Beyin Makineleri» nden başka bir şey değildirler.

Yukarıda, bir konu'da derinliğine bilgisi olan kimseye «Bilgin» denildiği yolundaki tanımlamayı dikkate alanlar,

— O halde, bir çok bilgileri, hafızalarında saklayabilen bu makinelere «Bilgin Makineler», ya da «Âlim Elektronik Beyinler» mi diyeceğiz?..

diye sorabilirler. Şakayı seven dostlarımız ise,

— Hele şu makine yok mu? Bütün bilgileri bellemiş! Sor, sorabildiğine! Makine değil, Filozof sanki!..

diye takılabilirler.

Bu şakaları bir yana bırakacak ve bazı ülkelerindeki gelişmelerin önümüze serdiği gerçeklere bir göz atacak olursak, bu konunun, Elektronik Beyin makineleri yapan firmalar tarafından, çok dikkatle işlenmekte olduğunu görmekteyiz. «Bilgi Bankaları», yalnızca, elde mevcut olan «Bilgi» lerin, bir ansiklopedide toplanması biçiminde, Elektronik makinenin hafızasına iletilmesi ve orada saklanması olarak değil, aynı zamanda, değişen «Bilgi» lerin de eskilerinin yerine konulabilmesi şeklinde, ele alınmaktadır.

Örnek olarak Shakespeare'in piyeslerinin hepsini, Descartes'in eserlerinin tümünün ya da büyük ozan Yunus Emre'nin bütün şiirlerinin, böyle bir makinenin hafızasına iletilmesini düşünelim. Bu filozof ve düşünürlerden yüzlercesinin bütün eserleri, bir kitaplıkta, binlerce cilt kitapdan meydana gelmiş bir yeri kapladığı halde, elektronik bir makinenin hafızasında, belki de bir kibrit kutusunun kapladığı yer kadar bir alanı kaplayacaktır. Bilgi'lerin, böyle bir «Bilgi Bankası» nda saklanması'nın sağladığı en büyük bir yarar da, bu eserlerin, zamanla yırtılıp parçalanması, sayfalarının kopması ya da yanıp kül olması.. v.b. gibi tehlikelerden korumuş olmasıdır.

Yukarıda, değişen bilgilerin yerine yeni bilgilerin makinenin hafızasına iletebileceğini böylece «Bilgi Bankaları» nın dan her an yeni «Bilgi» lerin alınabilece-

ğinden söz etmiştik. Bu konuda, daha ayrıntılı bilgiye sahip olabilmek için «The Computerized Society» adlı kitapdan aşağıdaki satırları izlememiz yetecektir.

«.. Bilgi Bankaları, her geçen yıl ile birlikte, bir çok konuları kapsayan bir biçimde gelişmektedir. Bunun peşisıra, «Kodlama» ve «Sınıflandırma» konusunda, büyük ölçüde çalışmalar yapılmıştır. Öyleysine ki, bir biokimyacı, «Atom'daki partiküller» konusunda yazılmış olan herhangi bir bilimsel raporu, kolayca elde edebilecek; bir avukat, yoğun hukuk literatürü içinden, kendisi için ilgili olan konuyu, aynı makineden, kolayca temin edebilecektir. Ve, herhangi bir firma patentinin mümessili, Computer ile konuşup görüşerek bir araştırma meydana getirilebilecektir..» (1)

Bilgi Bankaları konusunda yukarıda yazılanlardan en ilginç olanı, bir Avukat'ın yoğun Hukuk Literatürü içinden, kendisi ile ilgili konuyu, elektronik bir makineden elde edebilmesidir. Bilindiği gibi, Hukuk Bilimindeki uygulamalar, Yargıtayın verdiği en son kararlara göre değerlendirilmektedir. Bir Avukat, üzerine aldığı dava ile ilgili olan «Yargıtay Kararı» nı görmemiş ya da duymamış olabilir. Ya da, Yargıtay, daha önce vermiş olduğu kararını değiştirmiş ya da çeşitli kararları arasında birleştirme yaparak «Birleştirme Kararı» vermiştir. O Avukat, bu durumu «Bilgi Bankası» ndan kolayca öğrenebilecektir. Çünkü, «Bilgi Bankası» nı, Yargıtay Kararlarına göre programlıyan Elektronik beyin uzmanı, Yargıtay Kararlarını izlemekte ve evvelce verilmiş ancak sonradan ortadan kaldırılmış olan kararı, hemen «Bilgi Bankası» nın hafızasından silerek, yerine yeni «Yargıtay Kararı» nı iletmektedir. Böylece de, «Bilgi Bankası» nda en son karar, bulunmaktadır.

İngilizce «Data Bank» olarak adlandırılan «Bilgi Bankaları» üzerinde Amerika Birleşik Devletlerinde titizlikle yapılan çalışmalar, konunun önemini kavrayan Avrupanın çeşitli ülkelerinde de dikkatle ele alınmış ve yoğun bir incelemeye geçilmiştir. Innsbruck Üniversitesi doçentlerinden Dr. Eberhard Lang, Bilgi Bankaları ve diğer elektronik sistemlerin, Siberetik Biliminin getirdiği «Yepyeni bir bilgi ve düzen» olduğunu belirtmekte ve yeni bir devlet yapısı, «Siberetik Devlet Bilimi ve Düzeni» ne doğru gidildiğini, işa-

ret etmektedir. Eberhard Lang, Almanca dili ile «Informationsbank» (Bilgi Verme Bankası) denilen bu bankanın, özellikle Hukuk uygulaması ve yönetim sistemi ile sağlayacağı yararlar üzerinde durmaktadır. Hatta bu nedenle de, bu konuda yazdığı kitaba «Sibernetik Bir Devlet Bilimi (ya da Düzeni) ne Doğru» adını vermiştir. E. Lang kitabında, böylece «..Sibernetik Makineler ile yepyeni bir hukuksal düzenin kurulmakta olduğunu..» (2) belirtmektedir.

Yukarıda, herhangi bir bankadan, faizle borç para alındığına değinmiştik. Çok iyi tahmin ettiğiniz gibi, «Bilgi Bankaları» sözü, aynı anda, bu bankada toplanan «Bilgiler» in, ilgililerine belirli bir ücret karşılığı satılacağını da belirlemektedir. Bu nedenledir ki, Bilgi Bankalarında, özellikle «Kıymetli Bilgiler» saklanmaktadır.

Konumuzu daha canlı olarak dile getirebilmek için şöyle bir örnek verelim :

Uzun yıllar yapılan Arkeolojik Araştırmalardan sonra bulunan bir Sümer yazısı ya da bir mektup, «Bilgi Bankası»nın hafızasına kolayca iletilebilecek ve bu konuda yine Sümerlere ait ve daha önceden bulunup da Elektronik makinanın hafızasına iletilmiş olan bilgilerle birleştirilebilecektir. Sümeroloji konusunda inceleme yapan ya da doktora tezi hazırlayan bir araştırmacının, aylarca, çeşitli kitaplıkları dolaşıp, tozlu kitap sayfaları arasına kapanmasına ya da eski kitabe ve mezar taşlarını incelemesine lüzum kalmayacaktır. Onun, incelemek istediği konu hakkında «Bilgi Bankası»na başvurması yetecektir. Eğer, bu bilgiler o «Bilgi Bankası»nın hafızasına bulunuyorsa, bir anda (tabii belirli bir ücret karşılığı) kendisine verilecektir.

Bu nedenlerle çeşitli batı ülkelerinde Bilgi Bankalarının hafızalarına iletilecek bilgiler hakkında yoğun bir çalışma yapılmaktadır.

Konu, buraya gelince, içimizden bazıları,

— Hepsi, iyi hoş! Ancak, Bilgiler, yalnızca yazı şeklinde değildirler ki! Bir resim, bir tablo ya da bir plân hakkındaki bilgiler, bu «Bilgi Bankaları»nda nasıl saklanabilecektir?..

sorusunu sormakta haklıdır.

Ancak, hemen belirtelim ki, elektronik bir makinanın hafızasına iletilecek

herhangi bir bilgi ve bilimsel işlem dışında, Mühendislik ya da Mimari bir dizayn (plân-model) çiziminin dahi, Bilgi Bankalarında saklanması mümkün olabilmektedir.

İletilecek bilgi ya da iş hakkında, böyle bir çizim yapılması ya da model çizilmesinin, o iş hakkında çok daha çabuk ve etkili bir «Bilgi» sağladığı herkesce bilinmektedir. Bu durumu dikkate alan elektronik beyin bilginleri, «Bilgi Bankaları»nın hafızalarına bu çizim ve resimleri dahi iletme imkânlarını sağlamışlardır.

Bir katot ışınları tüpü (CRT) vasıtasıyla, bir Computer, çizim (grafik) ve alfa-merik bilgilerle haberleşebilecek bir şekilde programlanmakta ve böylece de Computer ile kullanımlar arasında, cereyan eden karşılıklı haberleşme, «görüntü yolu» ile kurulmaktadır.

Böyle bir «Görüntü Ünitesi» ile, Elektronik bir beyinin hafızasına gönderilecek bilgiler, makinanın «Giriş» kısmından, doğrudan doğruya ve sür'atle iletilebilmektedir. «Bilgi»yi, Elektronik makineye, çizgi ya da resim halinde ileticek olan operatör, bu şekilleri, Elektronik makineye bağlı olan bir televizyon ekranı üzerinde kolayca çizebilmektedir. Operatör, çizdiği şekli, gözü ile iyice inceleyebilmekte; şekilleri, daha seçilebilir bir duruma getirebilmekte; değiştirebilmekte ya da yeniden çizebilmektedir.

Elektronik beyin yapan firmalar, bu konu üzerinde ısrarla durmaktadırlar. IBM firması, 2.250 Display Unit (Görüntü Ünitesi) Model 1 adını verdiği makine ile, çizilen şekillerin, makineye en ufak ayrıntısına dek iletmesini sağlayabilmiştir.

Bilgi Bankalarında, şekil ve resimler de saklanıp, depo edilebildiğine göre, yarın, bu bilgi bankalarından birine giderek

— Mimar Sinan'ın Süleymaniye Camii'nin plânlarını istiyorum!..

dediğimiz anda, bu plânları, en küçük ayrıntılarına dek ve bir anda elde etmemiz mümkün olabilecektir.

Sibernetik Bilim geliştikçe, bakalım daha ne çeşit yeniliklerle karşılaşacağız.

(1) MARTIN James and NORMAN Adrian R. D. *The Computerized Society*, Penguin Books Ltd. Middlesex England, 1973. Sa. : 28.

(2) LANG Eberhard, *Zu Einer Kybernetischen Staatslehre*, Anton Pustet. Salzburg, 1970. Sa. 303 - 304.